

воздействия. Призыв Н. Кристи: «Ищите альтернативу наказанию, а не альтернативные наказания» [2, с. 22] возрождает среди учёных интерес к теории некарательного воздействия, а утверждение о том, что «изучение карательной практики даёт весьма убедительную информацию относительно того, что считается желательным, а что — нежелательным» [2, с. 22] побуждает к поиску новых правовых теорий.

В настоящее время не существует единой эффективной теории наказания, которая послужила бы фундаментом для построения пенитенциарной практики. Потому в уголовно-правовой доктрине Украины используются разработки учёных, разделяющих нередко противоположные взгляды на наказание и относящихся к различным пенитенциарным направлениям, что не мешает, а наоборот способствует поиску оптимальных в рамках современной уголовно-правовой политики видов и размеров наказания.

Список использованных источников

1. Анденес И. Наказание и предупреждение преступлений / И. Анденес. – Прогресс: М., 1979. – 263 с.;
2. Кристи Н. Пределы наказания / Н. Кристи. – М.: Прогресс, 1985. – С. 22;
3. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы / М. Фуко. – М., 1999 – 480 с.;
4. Юшков С. В. Судебник 1497 года (К внешней истории памятника): Ученые записки Саратовского государственного университета имени Н. Г. Чернышевского. Том V / С. В. Юшков. – Саратов, 1926. – С. 22.

ЗАГОДІРЕНКО П. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ВИОКРЕМЛЕННЯ ЗАМОВНИКА ЯК ВИДУ СПІВУЧАСНИКА ЗЛОЧИНУ

Окрім законодавчо визначених видів співучасників злочину, в доктрині кримінального права виділяють й інших, зокрема, керівника, ініціатора, лідера, замовника, посередника, функціонера [1, с. 78–71], особливості кримінальної відповідальності яких не мають належного наукового обґрунтування, оскільки відсутній єдиний підхід до визначення функцій та кримінально-правового значення цих осіб, правил кваліфікації їхніх діянь та призначення покарання.

Окремо висловлюються думки щодо необхідності виокремлення замовника як самостійного виду співучасника [2, с. 276]. У тлумачному

словнику замовник — це та сама особа, що й замовець; той, хто замовляє що-небудь [3, с. 406]. У контексті інституту співучасті у злочині замовник — це особа, яка замовляє вчинення певного кримінального правопорушення.

Проф. М. П. Короленко пропонує доповнити ст. 27 КК України іншими видами співучасників, зокрема замовником, якого визначас як особу, яка замовила вбивство іншої особи і зробила для цього все, що від неї залежало, щоб замовлення, яке виходило від неї, було виконано» [4, с. 187]. Однак, важко погодитися з таким твердженням, оскільки воно не виправдано звужує визначення замовника. Замовленням може бути не лише вбивство, а й будь-який інший злочин, при цьому не завжди направлений на посягання у сфері охорони життя та здоров'я особи.

Рівень розкриття злочинів, вчинених на замовлення є найнижчим в порівнянні з іншими. Це пояснюється особливим характером даної категорії злочинів: продуманістю всіх деталей посягання, ретельністю підготовки в умовах глибокої конспірації, можливістю участі у реалізації задуманого розширеного ряду осіб — організатора, виконавців, пособників тощо.

Зазвичай, схема зв'язків задіяних осіб у вчиненні злочину на замовлення може виглядати наступним чином: Замовник → Виконавець. Тобто, замовник перебуває у прямому зв'язку із виконавцем злочину. Можлива схема, у якій замовник злочину безпосередньо не контактує із виконавцем, а підтримує зв'язок із організатором, останній у свою чергу організовує злочин та надає виконавцеві інформацію, залучає необхідних пособників тощо, а виконавець безпосередньо виконує замовлення: Замовник → Організатор → Виконавець. Дані схематичні зображення є найбільш узагальненими, оскільки окрім зазначених осіб до вчинення злочину можуть залучатися також інші види співучасників, до того ж, різні їх кількості, наприклад, підбурювачів, декілька пособників, декілька виконавців тощо.

Замовник злочину — найчастіше особа, яка падає кошти (чи будь-які інші матеріальні чи нематеріальні блага) за кінцевий результат і не займається підбором кандидатури, або кандидатур на вчинення замовленого нею злочину, тим більше, — не вчиняє і не організовує його вчинення.

Відповідно до положень Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» замовник умисного вбивства залежно від конкретних обставин справи повинен визнаватися або підбурювачем, або організатором злочину (якщо тільки він не є його співвиконавцем). Його дії належить кваліфікувати за відповідною частиною ст. 27, п. 11 ч. 2 ст. 115 КК України, а за наявності для того підстав — і за іншими пунктами ст. 115 КК України [5].

Однак, слідча практика свідчить, що замовник завжди залишається, так би мовити, «в тіні», його дії у вчиненні злочину закінчуються максимум на спілкуванні з організатором, підбурювачем чи виконавцем та передачі винагороди за вчинене кримінальне правопорушення останнім. Тобто відносити замовника до рівня організатора не слід, оскільки він не бере участі у плануванні злочину, не займається підбором співучасників тощо. І прирівнювати його до пособника немає підстав. Його роль у вчиненні злочину зводиться тільки до замовлення злочину у певної особи, тобто відносини між ними — як у пролавіця і покунця.

Однак і визнання замовника підбурювачем у чистому його вигляді не видається досить вдалою пропозицією та такою, що відповідає завданням кримінального закону.

Підбурювач — це особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину. Таким чином, поняття підбурювача охоплює пайбільш загальні випадки схилення особи до вчинення злочину. Однак, при замовленні злочину присутній деякий корисний мотив — грошова винагорода, дії матеріального характеру, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань тощо. Таким чином, замовникові характерні специфічні властиві лише йому особливості. У такого суб'єкта завжди свій власний мотив, тоді як у інших осіб, задіяних у виконанні замовлення переважає корисливий мотив (отримання винагороди тощо). Тож замовникові та іншим співучасникам такого злочину характерна лише часткова відповідність злочинного мотиву та єдність умислу, тоді як для підбурювача характерна повна єдність участі, єдність умислу та мети участі. Замовник не вступає в контакт з усіма іншими співучасниками, не має спільного плану реалізації злочинного наміру тощо.

Отже, ні один із закріплених кримінальним законом видів співучасників не містить в собі особливих характеристик замовника злочину, а поведінка такого суб'єкта залишається поза нормативним регулюванням діючого КК України. На практиці таких осіб притягують до кримінальної відповідальності в якості підбурювачів, що не відповідає окремим проявам правової природи співучасті у злочині.

На підставі вищевикладеного, пропонуємо закріпити даний вид співучасника в КК України шляхом доповнення ст. 27 частиною 4¹ визначенням такого змісту: «Замовником є суб'єкт злочину, який за грошову винагороду, інші цінності, будь-які дії матеріального характеру, передачу або збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань, інші матеріальні чи нематеріальні блага замовляє у іншого суб'єкта злочину чи злочинного угруповання вчинення кримінального правопорушення».

Список використаних джерел

1. Вознюк А. А. Додаткові види співучасників у теорії українського кримінального права/А. А. Вознюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – Київ: Міжвід. наук.-дослід. центр з проблеми боротьби з орг. злочинністю, 2014, № 2014 № 2 (33). С.78–81
2. Соловій Я. І. Межі кримінальної відповідальності: монографія/Соловій Я. І. – Івано-Франківськ: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2009. – 297 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
4. Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: дис.... канд. юрид. наук. – К., 2002. – 203 с.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» № 2 від 07.02.2003 року // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/la-/show/v0002700-03>

СТЕПАНЕНКО О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Передумовою будь-якого наукового дослідження, в тому числі і принципів кримінального права, є визначення методологічних засад його проведення. Під методологією дослідження взагалі і проблем кримінального права, зокрема, ми розуміємо систему методів, прийомів і засобів наукового пізнання, яка в такій якості становить собою комплекс історично складених раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення від незнання до знання, від припущення до істини, від одичного до узагальненого, від явища до сутності [1].

Важко знайти підручник із кримінального права, в якому хоча б абзац не був присвячений питанню принципів кримінального права. Адже вже стало аксіомою твердження, що принципи — це фундамент, на якому ґрунтується право як загальнообов'язковий регулятор суспільних відносин. Принципи кримінального права є засадами, які формулюються протягом десятиліть і несуть досвід минулого, поряд з чим, вони, як ніщо інше, відображають сучасне бачення вирішення кримінально-правових конфліктів. Саме у них особливо виразно виявляється рівень цивілізованості та культури суспільства. За принципами, на яких ґрунтується кримінальне законодавство, можна судити про ступінь значущості особи для держави [2, с. 3].